

A TUDOMÁNY KÖZVETLEN SEGÍTŐ SZEREPE AZ ERDŐSÍTÉSEK MINŐSÉGÉNEK FOKOZÁSÁBAN

Dr. Tóth
Béla

Az Erdészeti Tudományos Intézet — élve az új gazdaságirányítási rendszer nyújtotta lehetőségekkel — 1968-tól egyre fokozódó mértékben, üzemi kutatási és szaktanácsadási megbízások révén közvetlen szerepet is vállal számos olyan gyakorlati feladat megoldásában, amelyekhez a megbízó üzemek a szükséges különleges szakértői létszámmal vagy szabad kapacitással nem rendelkeznek. Szép számmal adódtak ilyen megbízások az állami erdőgazdaságok részéről is, de különösen sokoldalú és kiterjedt szakértői tevékenységet igényeltek — és mindinkább fokozódó mértékben továbbra is igényelnek — azok a fásító vagy erdőtulajdonos mezőgazdasági üzemek, amelyek szakemberrel egyáltalán nem, vagy nem elégséges mértékben rendelkeznek.

Az ERTI sokoldalú szakértői tevékenysége közül az erdőt kezelő üzemek mindennapi munkájához talán legközvetlenebbül az erdősítésekhez kapcsolódó, rendeletileg előírt és az ellenőrző hatóságok részéről meg is követelt termőhelyfeltárások szerződéses lebonyolítása fűződik. A közelmúltban értékeltük az ERTI Tiszántúli (püspökladányi) Kísérleti Állomásának ilyen irányú tevékenységét Szabolcs-Szatmár megyében. Itt az illetékes erdőfelügyelőség mindjárt kezdetben felismerte az ERTI közreműködésének a jelentőségét, és a Kísérleti Állomás teljes szabad kapacitását a megye területére kötötte le. A Kísérleti Állomás a megyében levő termelőszövetkezetek és állami gazdaságok részére közvetlenül elvégzi a teljes termőhelyfeltárást (az erdőtelepítési, erdőfelújítási szakvélemény elkészítésével bezárólag), a Felsőtisza Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság részére pedig a Gazdaság termőhelyfeltárási csoportja által begyűjtött talajminták laboratóriumi vizsgálatát, továbbá a vizsgálati eredmények és a termőhelyfeltárási szakértők által a helyszínen készített termőhelyi leírások alapján a vizsgált szelvények értékelését készíti el. A tudományos szigorúsággal folyó közreműködés az erdősítések olyan minőségi javulását eredményezte, amelyre a Megyei Tanács illetékes szervei is felfigyeltek és Szabolcs-Szatmár megyében a jövőben várható nagyarányú erdőtelepítések (mintegy 40—60 ezer hektár) szakszerű megalapozásához az ERTI termőhelyfeltárási szakértői tevékenységét elengedhetetlen előfeltételnek tekintik.

A Kísérleti Állomás 1969—1972-ben a megyében, a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok megbízásából elvégzett termőhelyfeltárási munkáit az 1. táblázat mutatja. A táblázatban az 1969. évi adatokat elkülönítetten, az összesítésből is kihagyva tárgyaljuk. Ennek oka, hogy ebben a — kezdő — évben a vizsgálatok egy részét utólag, már betelepített területeken (főleg a nyáras területek esetében) végeztük, és így a területi adatokban a javasolt fafajoknak a tényleges helyzettől való elkülönítése nem minden esetben történt meg. A táblázatban közölt mennyiségen kívül a Felsőtisza EFAG megbízásából további 590 ha fásítási és 150 ha üzemi területre adtunk értékelést 1970—

Termelőszövetkezetek és állami gazdaságok megbízásából végzett termőhelyfeltárás Szabolcs-Szatmár megyében

Év	Szakvéleményezett terület, (hektár)								Összes erdősítés erdőgazd. nélkül
	a javasolt fafajok szerint								
	összesen	nemesnyárok	kocsányos tölgy	vöröstölgy	akác	erdeifenyő	fehér fűz	fásításra alkalmatlan	
1969	769	386	79	—	100	170	34	—	1126
1970	919	386	193	—	146	98	62	34	1490
1971	914	291	66	19	194	258	84	2	966
1972	976	228	272	4	255	131	54	32	998
1970—72 együtt	2809 (3399)*	905	531	23	595	487	200	68	3454
1970—1972. összes vizsgálat homoki tájban:									
hektár	1896	564	7	23	595	487	118	62	
%		30,4	0,5	1,2	32,1	26,3	6,1	3,4	
Kötött talajú tájakban:									
hektár	953	341	524	—	—	—	82	6	
%		35,8	55,0	—	—	—	8,5	0,7	

* Az erdőgazdaság közvetítésével szakvéleményezett területekkel együtt.

1972-ben. Ilyenformán Szabolcs-Szatmár megyében az ERTI 1969—1972 között 4318 ha erdőtelepítés és erdőfelújítás szakszerű előkészítéséhez nyújtott közvetlen segítséget a termőhelyfeltárások révén (1970—72 között a Felsőtisza EFAG Hajdú-Bihar megyei tevékenységéhez további 910 ha-on adtunk termőhelyfeltárási értékelést). Tájékoztatásul érdemes megemlíteni, hogy Szabolcs-Szatmár megyében 61 896 ha a nyilvántartott erdőterület, beleértve — redukált területtel — a kerekén 15 ezer kilométernyi, jelentős részben nagy fatömeg hozamú fasorokat, fapásztákat is. A táblázatban feltüntettük az erdőgazdasági erdőterületeken kívül végzett erdőfelújításokat, erdő- és cellulóznyár-telepítések összes területét is. Az egybevetésből világosan kitűnik, hogy kevés kivételtől eltekintve, ma már a megye összes erdősítése ERTI-szakvéleményen nyugszik.

Az 1. táblázat a fafajok arányának a táji adottságokhoz mindinkább alkalmazkodó módosulását tükrözi. Különösen jól szemléltethető ez a nemesnyárok területarányának csökkenésében, a kocsányos tölgynek a kötött talajú tájakban javasolt felfuttatásában, az akácnak a homoki tájban javasolt területarányában. Az ERTI termőhelyfeltárásnak köszönhető, hogy a megyében — különösen pedig a szatmár-beregi részekben — őshonos kocsányos tölgyektől való idegenkedés szünőfélben van, holott azt megelőzően kocsányos tölgy telepítésről az üzemek hallani sem akartak, és az ilyen termőhelyekre is megfontolással nélkül ültették a nemesnyárait. A fehér fűz arányának emelkedése szintén azzal magyarázható, hogy ezekről az erősebben nedves, lápos vagy lápi maradvány területekről az eddig ott kizárólagosan telepített nemesnyárait mellőzni javasoltuk. A nemesnyárok „helyretételét” tekintjük az egyik legjelentősebb eredménynek. Az évről évre csökkenő számok, de az így is eléggé jelentős nyáras aránya (1972-ben 23% a termőhelyi minősítések alapján javasolt arány) mögött nemcsak a gyengébb termőhelyek kiszűrése áll, hanem az is, hogy az előző évek termőhelyfeltárási eredményeiből okulva, az üzemek egyre inkább már eleve jobb minőségű területeket jelölnek ki nyártelepítések céljára.

A mezőgazdasági cellulóznárasok telepítésénél kezdetben a szakmai meg-alapozottság sok egyéb, főleg helyi érdekek mögött háttérbe szorult, és ezen — kellően bizonyító erejű, konkrét termőhelyértékelések hiányában — az erdő-felügyelőségek sem tudtak változtatni. Az ERTI szerződéses termőhelyfeltá-rásai éppen a cellulóznárasok terén hozták a legszembetűnőbb minőségi vál-tozást: az addig elsősorban a pillanatnyi pénzügyi előnyökért vállalt cellulóz-nyáras telepítések területe egyre inkább a megfelelő termőhelyekre korláto-zódva, 1969 után folyamatosan csökken. A cellulóznáras telepítések mértéke és a szigorú termőhelyfeltárási értékelés közötti összefüggést szemléltetően ér-zékelteti a 2. táblázat. (Az 1972. évi igen alacsony tervszámban az első ki-

2. táblázat

Cellulóznáras telepítések Szabolcs-Szatmár megyében

Év	Terület, ha	Megjegyzés
1966	201	
1967	942	
1968	392	
1969	722	ebből 423 ha tavaszi telepítés
1970	329	
1971	169	
1972	30	tervszám

vitelre jutó fásítási hitelnek csökkent mértéke is szerepet játszik.) Jól látszik, hogy az 1969 augusztusában kezdetüket vett szerződéses termőhelyfeltárások kiszűrték előbb csak a teljesen alkalmatlan, majd később a határtermőhelye-ket is, és a cellulóznáras telepítések ennek következtében egyből felényire, majd még kisebb területre zsugorodtak.

Kutatási feladatainkhoz kapcsolódva megvizsgáltuk valamennyi, 1966—1971 közt létesített cellulóznárust a megyében. Az ebből leszűrt összkép eléggé lehangoló: rontottnak minősül a cellulóznáras telepítések 40 (!) százaléka, gyenge minőségű 30%, közepes 20%, jó minőségű csupán 10%. A rontott és a gyenge minőségű telepítések nagyrészt az 1966—1969. évekből származ-nak. Az egyéb fafajú erdőszítéseknel a termőhelyfeltárási kedvező hatásai ter-mésztesen nem ilyen gyorsan szembetűnők.

A már most is érezhető kedvező eredmények mellett a tudományos ala-possággal végzett termőhelyfeltárássokról elmondható, hogy segítségükkel az irányító és ellenőrző szervek a tényleges termőhelyi lehetőségeknek megfele-lően érvényesíthetik az országos, központi elhatározásokat, alakíthatják ki a helyi fafajpolitikát. Egyetlen megye példáján is jól érzékelhető a tudomány közvetlen részvételének a kedvező hatása a gyakorlati eredményekben, az üzemi szakemberek munkájának hatékonyabbá tételében egyaránt! Igen jó hatásúak, mert hiszen meggyőző például szolgálnak a Kísérleti Állomásnak meggyőzően fellelhető nyár-, fűz-, fenyőtelepítési és állománynevelési kísér-letei, a termőhelyfeltárási és termőhelytérképezési gyakorlati hasznát érzékel-tető területhasznosítási és egyéb jellegű kísérletei kerekén 300 ha-nyi terüle-ten. Szabolcs-Szatmár megyében a tudomány valóban közvetlen termelőerővé vált az erdőszítés terén!